

JUSTIȚIA JUVENILĂ RESTAURATIVĂ

Nicoleta ZUBCU, studentă

CZU: 343.224.1:343.811

zubcu0069@gmail.com

Justiția juvenilă restaurativă constituie un mecanism ce ia amploare pe plan internațional și care necesită a fi inclus în cadrele naționale ale statelor, emanând ideea că acele persoane care victimizează o altă sau alte persoane sunt obligate să remedieze situația creată, prin restabilirea dreptății și compensarea pierderilor sau prejudiciilor aduse victimelor sau comunității în general.

Simțim actualitatea și necesitatea de a fi pusă în discuție tema dată, întrucât minorii sunt ființele vulnerabile ale familiei umane, ființele cele mai ușor de influențat, care în majoritatea cazurilor săvârșesc infracțiuni fiind impuși de situația în care trăiesc, de mediul ce-i înconjoară. Prin urmare, dacă noi, comunitatea cu drept de stabilire a pedepsei, vom alege o pedeapsă privativă de libertate, în special detenția, nu vom face nimic altceva decât să distrugem și mai tare bobul valorilor umane implantat în sufletele copilului.

Datorită denumirii sale, ce emană un caracter reparatoriu, principiile pe care-și zidește bazele sunt cele referitoare la dorința voluntară a fiecărei părți de a participa la programele restaurative, având la dispoziție accesul liber la toate instituțiile ce le pot ajuta, iar din partea celor din urmă se asigură rapiditatea și siguranța implicării în soluționarea conflictului apărut. Se asigură un proces echitabil, fără discriminare, în care victima să fie despăgubită pe deplin, iar minorul în conflict cu legea să fie readus pe calea corecției prin metode neprivative de libertate.

Astfel, prezența unui cadru îngrijorător cu privire la persistența fenomenului infracționalității printre rândurile minorilor denotă ineficiența programelor coercitive ale statului, bazate pe aplicarea pedepsei privative de libertate, pe izolarea infractorului minor. Aici s-a simțit nevoia de a se face apel la măsurile alternative detenției reglementate de legislația în vigoare, printre cele mai importante menționându-se probațiunea (Legea cu privire la probațiune nr. 8 din

14.02.2008), monitorizarea electronică, ca obligație impusă persoanelor cu suspendarea condiționată sau parțială a executării pedepsei (art. 90 alin. (6) lit. h) și art. 90¹ alin. (5) CP RM), amenda (art. 64 CP RM), privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate (art. 65 CP RM), privarea de dreptul de a conduce mijloace de transport sau anularea acestui drept (art. 65¹ CP RM), munca neremunerată în folosul comunității (art. 67 CP RM).

Dintre aceste pedepse neprivative de libertate, cea mai eficientă și căreia i-am oferit mai mare atenție este probațiunea, începând tot mai mult să ia amploare pe plan național, ceea ce este un lucru îmbucurător. Câmpul ei de manifestare se împarte în patru faze, prima este prezentențială (înainte de a fi pus sub învinuire minorul), sentențială (în timpul judecării cauzei), penitenciară (în timpul ispășirii pedepsei în penitenciare) și cea postsentențială (după liberare din locurile de deținție și ajutarea la reintegrare în mediul social). Un rol aparte îl au programele probaționale, dezvoltate de Inspectoratul Național de Probațiune, în strânsă coroborare cu Institutul de Reforme Penale și Asociația pentru Justiția Penală Participativă, cum ar fi *Programul probațional „Motivația spre schimbare”*; *„Asistență psihosocială la etapa prezentențială”*; *Programul pentru reducerea comportamentelor pre-delincvenționale și infracționale ale copiilor și adolescenților aflați la risc*; *Program de diminuare a agresivității*; *„Drink & Drive”*, ce-și ia avânt în perioada actuală; *Programul de reducere a abuzului de substanțe (PRAS) și Programul de pregătire pentru liberare a persoanelor care execută o pedeapsă privativă de libertate*.

Pentru a înțelege care este diferențierea dintre tipul justiției pus în discuție și cea clasică, retributivă, am propus o analiză comparativă a acestor două, întrucât „...cadrul contemporan situează justiția într-o geometrie a două plane, ce interacționează și se interpătrund drept un Yin-Yang” [1, p. 20]. Ambele paradigme comportă separat același scop, același ideal de bine, în concret, de a readuce fenomenul criminalității la cel mai de jos nivel, problematica supusă atenției fiind nu diferențierea lor drept una prielnică și alta nu, dar orientarea spre identificarea celei mai puternice dintre ele două.

Dacă obiectivul de bază al justiției restaurative este reparația prejudiciului social apărut ca urmare a comiterii infracțiunii, atunci în

cazul celei retributive are loc transpunerea unui prejudiciu social spre altul, o înlocuire a lor, iar infracțiunea în cazul primei este privită drept o agresiune a unei persoane asupra alteia, o daună adusă comunității, *per a contrario*, în cazul celei clasice este privită ca o încălcare, violare a legilor statului, a unui ideal abstract. Justiția reparatorie recunoaște implicarea celor trei participanți într-un dialog social, în mod egal: victima, infractorul și comunitatea, pe când la cea retributivă întreaga acțiune în soluționarea cazului este dirijată de către stat, prin instituțiile sale componente. Prima se bazează pe un caracter reparatoriu, în care atât victima, cât și minorul aflat în conflict cu legea să se simtă protejați și așezați pe bancheta din față a deciziei pe caz, ceea ce paradigma retributivă nu face, din contra, victimei și infractorului le sunt ignorate dorințele în propunerea soluționării cazului. Un alt caracter este și soluționarea conflictelor, ce la justiția restaurativă se axează pe dialog și negociere dintre părțile implicate, iar la cea de-a doua soluționarea conflictelor are loc pe baza unui proces bazat pe norme, un proces rigid și deseori neținând cont de doleanțele și starea în care se află ambii subiecți ai conflictului.

Necesarmente de a înțelege ce ramuri mai cuprinde conceptul justiției restaurative, am recurs la elucidarea conceptului de dejudiciarizare a cauzelor penale cu implicarea minorilor în conflict cu legea. Astfel, el presupune țărnuirea sintagmei de „justiție în interesul copiilor”, „...o justiție accesibilă, corespunzătoare vârstei, rapidă, adaptată la și concentrată pe necesitățile și drepturile copilului, inclusiv drepturile la un proces echitabil, de a participa la și de a înțelege procedurile, la viața privată și de familie și la integritate și demnitate” [2, p. 51]. Important în cadrul ei este evidențierea mecanismului medierii (legea cu privire la mediere nr. 137 din 03.07.2015), întrucât ea poate fi privită ca cea mai lejeră și productivă soluție pentru rezolvarea conflictelor, evidențiindu-se un dialog bine fundamentat dintre părțile aflate în conflict, ajutându-i să negocieze, iar mediatorul facilitează această interacțiune soluțiile identificate de comun acord, și nu impuse, ceea ce contribuie atât la crearea unui sentiment de echitate, în percepția părților, cât și la obținerea mai rapidă a soluțiilor, excluzând cheltuieli suplimentare.

Ceea ce ne-a mirat este cadrul practic național, în care atenția judecătorilor, în majoritatea cazurilor, este concentrată spre ajutarea minorilor aflați în conflict cu legea, precum și analiza dorințelor victimelor. În cauzele analizate, am observat o predispoziție spre urmărirea de către minori a unui program probațional, cel mai des aplicabile fiind art. 90 CP RM și art. 90¹ CP RM, amplasare căpătând și monitorizarea electronică (art. 90 alin. (6) lit. h) și art. 90¹ alin. (5) CP RM).

Întru înțelegerea circulației ideii de protecție a minorului aflat în conflict cu legea penală, de ajutor, s-a simțit nevoia de a vedea cum interacționează cadrul instituțional, în care locul de frunte îl ocupă Serviciul de Probațiune. El își deschide rădăcinile și în cadrul celorlalte instituții extreme în prevenirea comiterii faptelor penale, precum și reintegrarea minorului, acestea fiind Administrația Publică Locală; Organele de asistență socială; Instituțiile de Învățământ; Asociațiile obștești; Poliția și Procuratura, și Avocatul. Cooperarea dată este datorată faptului că obiectivul statutului nu este doar a adopta prevederi legale necesare pentru reglementarea cauzelor cu implicarea minorilor, a precondițiilor unui tratament prietenos, dar și să asigure punerea în practică a lor, extreme pentru respectarea interesului superior al copilului.

Spre final, ne raliem la opiniile expuse în literatura de specialitate în care se consideră că „Justiția restaurativă oferă victimelor oportunitatea de a se alătura, ca parteneri egali, reprezentanților comunității, profesioniștilor care asistă pe infractori, practicienilor justiției și furnizorilor de servicii pentru victime, în planificarea, implementarea, evaluarea și perfecționarea programelor și practicilor de justiție restaurativă” [3, p. 91].

Referințe:

1. RĂDULESCU, Sorin M., BANCIU, Dan, DĂMBOIANU, Cristina. *Justiția restaurativă. Tendințe și perspective în lumea contemporană*. București: Luminalex, 2006.
2. *Convenția cu privire la drepturile copilului*, adoptată de Adunarea Generală a Națiunilor Unite la 20 noiembrie 1989 la New York. În vigoare din 20 septembrie 1990, iar pentru Republica Moldova din 25 februarie 1993. Publicată în Ediția oficială: *Tratate internaționale*, 1998, vol. I.
3. SEYMOUR, Anne. *Justiția restaurativă pentru infractorii tineri și victimele lor*. În: *Nouătile Justiției Juvenile, Corecția de Azi*, 2002.

*Recomandat
Augustina BOLOCAN-HOLBAN, dr., conf. univ.*